
this is the way how futurology works. Huxley's essay "The Outlook for American Culture" is definitely the most prominent essay which greatly influenced America. Interest towards the essay never gets lower, even in 1970 above-mentioned essay was republished with the updated name – "America and the Future" which was demonstrated, interest and influence on this subject.

ვალერიან რამიშვილი
პროფესორი, ფილოსოფიის ს/ს ინსტიტუტის

თეორიული ფილოსოფიის კათედრის ხელმძღვანელი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის

სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ამერიკული რელიგიურობა

*მოხსენება მომზადდა შოთა რუსთაველის სესფ გრანტის „ანთიმოზ ივერიელი-ევროპული
სააზროვნო სივრცის ნაწილი“ #FR-19-7625 ფარგლებში.*

ევროპიდან ამერიკისკენ ემიგრაციის ერთერთი წყარო მატერიალური კეთილდროების მოპოვებასთან ერთად იყო რელიგიური შევიწროვებისგან გაქცევა და რელიგიური თავისუფლების მოპოვება. ამიტომ ევროპიდან ძირითადად მიდიდოდნენ პროტესტანტები და იუდაველები. ამერიკის სახელმწიფოს შემქმნელებმა და დამფუძნებელმა მამებმა გაითვალისწინეს ისტორიული გამოცდილება და შექმნეს იმ დროისთვის სახელმწიფოს და რელიგიის დამოკიდებულების ახალი ფორმა. ეს იყო სახელმწიფოს და რელიგიის გამიჯვნა და რელიგიური თავისუფლება, რაც რელიგიურ პლურალიზმს გულისხმობდა.

ჩვენი მიზანია ვაჩვენოთ სამოქალაქო რელიგიის კონსერვატორული და ლიბერალური ფრთა როგორ ახდენს რელიგიის პოლიტიკურ ინსტრუმენტალიზაციას, მას იყენებს პოლიტიკური და ეკონომიკური საკითხების ინტერპრეტაციისას და ქვეყნის საგარეო თუ საშინაო პოლიტიკის ლეგიტიმაციისათვის. რელიგიის ტრანსცენდენტალური შემადგენელისაგან მეტი თავისუფლება შესაძლებელს ხდის რელიგიის პოლიტიკურ ინსტრუმენტალიზაციას. ამერიკაში შეიქმნა თავისებური სამოქალაქო რელიგია. ეს ტერმინი ჯერ კიდევ ჟან-ჟაკ რუსომ გამოიყენა. იგი დაკავშირებულია უტილიტარულ-სეკულარულ იდეოლოგიასთან. ამერიკელმა ახალ მოსახლეებმა მოახდინეს რელიგიური დოგმატების სეკულარიზაცია და ისინი ამერიკული ცხოვრების სტილის ელემენტებად იქცა. ტრადიციულ მსოფლიო რელიგიებსა და რელიგიურ სექტებს შორის განსხვავების გაუქმებით მოახდინეს რელიგიის დესაკრალიზაცია. რელიგიური სიმბოლოები და ღირებულებები ერთი

ღვთაებრივი წესრიგის იდეას განსახიერებენ და განსაზღვრავენ საზოგადოების მიზანს და კულტურულ გენეზისს. მათ ღმერთი და რელიგია ადამიანის მატერიალური კეთილდღეობის დონეს დაუკავშირეს.

სამოქალაქო რელიგიის აუცილებელი ნიშანია მისი რელიგიისთვის დამახასიათებელი ტრანსცენდენტური შემადგენელის მნიშვნელობის და საზრისის გაუფასურება. ეს შესაძლებელს ხდის რელიგიურ დომინანციათა განსხვავების შერბილებას და ღმერთის ბუნებაზე ამორფული შეხედულების ჩამოყალიბებას, რაც ყველასთვის მისაღები და გასაგებია და რელიგიის საზოგადოების და ადამიანის ყოველდღიური ცხოვრების წესის ელმენტებად აქცევს. ღმერთის ადამიანის ცხოვრებაში მონაწილეობის ნიშანს ხედავენ ადამიანის მატერიალურ მდგომარეობაში, ასევე ადამიანის ღმერთისადმი დამოკიდებულება უმთავრესად გამოხატება არა რელიგიური მოთხოვნების (მარხვა, ზნეობრივი ნორმების, რელიგიური სიწმინდეების თაყვანისცემა) მკაცრი დაცვაში.

სამოქალაქო რელიგია დღეს ამერიკული კულტურის ყველაზე თვალსაჩინო განზომილებას წარმოადგენს. პრეზიდენტობის კანდიდატები საარჩევნო კამპანიის დროს ცდილობენ ებრაულ-ქრისტიანული ტრადიციებიდან ერთ-ერთის მიმართ თავიანთი ლოიალური დამოკიდებულების დემონსტრირება მოახდინონ. ამერიკის პრეზიდენტის ინაუგურაცია უფლისადმი თაყვანისცემის რიტუალია. დიდი პოლიტიკური მოვლენების დროს ამერიკელები ლოცვით შესთხოვენ უფალს კეთილდღეობასა და მშვიდობას. მიუხედავად კონსტიტუციით გათვალისწინებული შეზღუდვებისა, მნიშვნელოვან დღესასწაულებზე რელიგიური და პოლიტიკური სიმბოლოების დემონსტრირება იშვიათობას არ წარმოადგენს. სამოქალაქო რელიგია ამერიკელების, როგორც სხვა ხალხებთან შედარებით ღვთისმომშიში და ამავე დროს რელიგიური თავისუფლებისათვის მეზრდოლი ხალხის, იმიჯს აყალიბებს.

მიუხედავად რელიგიური მრავალფეროვნებისა მოსახლეობის 97% ქრისტიანია. რელიგიურობის მნიშვნელობას ამერიკელობის განსაზღვრაში მიუთითებდა ცნობილი ფორმულა: ამერიკელობა ნიშნავდა W-A-S-P(White-anglo-saxon-protestant) თეთრკანიანი-ანგლო-საქსი-პროტესტანტი. მართლაც პროტესტანტს წარმოადგენს მოსახლეობის 59% კათოლიკეები 27% და მათი რაოდენობა განიხრელად იზრდება რაც

წარმოადგენს სერიოზულ რელიგიურ და პოლიტიკურ პრობლემას ამერიკის შეერთებული შტატებისთვის. ზოგიერთი ავტორი წერს: „ერთი ქვეყანა და ორი კულტურა.“ კათოლიკეები გამოირჩევიან ღრმა რელიგიურობით და დოგმატიკის და რელიგიური წესების დაცვით. ამერიკელებს განსხვავებულად ესმით რელიგიური პლურალიზმი. იგი გულისხმობს, რომ ადამიანს შეუძლია თავისი ცხოვრების მანძილზე შეიცვალოს განსხვავებული რელიგიური აღმსარებლობა და ამ ცვლილების პრინციპია, თუ რამდენად ეხმარება ეს რელიგიური დონმინაცია მას ცხოვრების წარმატებით წარმართვაში.

სამოქალაქო რელიგია ამერიკაში ძლიერ დანაწევრებულია. კონსერვატორების სამოქალაქო რელიგიას ძალიან ცოტა რამ აქვს საერთო ლიბერალების სამოქალაქო რელიგიასთან. ისინი საზოგადოებას მეტად განსხვავებულ შეხედულებებს სთავაზობს იმის თაობაზე, თუ როგორი შეიძლება (და უნდა) იყოს ამერიკა. კონსერვატორებისათვის ამერიკული ლეგიტიმურობა ეფუძნება „მითოსს ერის გენეზისის შესახებ“, რომლის მიხედვითაც, ამერიკის შეერთებული შტატები მსოფლიოს ღვთაებრივი მიზნების აღსასრულებლად მოევლინა. ისტორიის ამდაგვარი ინტერპრეტაცია ამერიკული სახელმწიფოს ლეგიტიმურობის საფუძველს წარმოადგენს. ფრენსის შეფერი თავის წიგნში Scheaffer Francis A Christian Manifesto მამა-დამფუძნებლებზე წერს :„ამ ადამიანებმა მშვენივრად უწყოდნენ, რასაც აკეთებდნენ. მათ ნდობა გამოუცხადეს უზენაეს არსებას, შემოქმედს, აბსოლუტურ სინამდვილეს, რომლის გარეშეც უაზრობა იქნებოდა დამოუკიდებლობის დეკლარაცია და ყველაფერი, რაც მას შემდგომ უნდა მოჰყოლოდა.“ ითვლებოდა, რომ ამერიკული სახელმწიფოს ფუნდამენტური პრინციპები და ამერიკული ლეგიტიმურობის დღევანდელი ბიბლიური იდეალებისადმი ქვეყნის ერთგულებაზეა დამოკიდებული. ჰერმან მელვილი თავის რომანში წელს „თეთრი მოსასხამი“. (1855) ამერიკას მოიხსენიებს, როგორც „ჩვენი დროის ისრაელს“. ამერიკელ ერს იგი უწოდებს „პოლიტიკურ მესიას“, რომელმაც „სამყაროს თავისუფლების კიდობანი უნდა ააგოს“. ის, რომ ამერიკული სახელმწიფო ბიბლიურ პრინციპებს ეფუძნება, XIX საუკუნის ამერიკაში ყველაზე გავრცელებული შეხედულება იყო. მაშინაც კი, როდესაც ამერიკის ზოგიერთი პრეზიდენტის (ვაშინგტონი, ფრანკლინი, ადამსი)

პირადი რწმენა ამ სტანდარტებს არ ემთხვეოდა, ნებისმიერ შემთხვევაში მათთვის ამოსავალი წერტილი მაინც ბიბლია იყო.

კონსერვატიული სამოქალაქო რელიგია ევანგელისტებთან და ბაპტიტებთან ასოცირდება, ისინი საფრთხეს ხედავენ იმაში, რომ ერმა ებრაულ-ქრისტიანულ შეხედულებებს მატერიალისტურ-ჰუმანური მსოფლმხედველობა ანაცვალა, დარწმუნებული არიან, რომ ამერიკული სახელმწიფოს ფუნდამენტური პრინციპები არანაირ ცთომილებას არ შეიცავს, რომ ამერიკული ლეგიტიმურობის დღეგრძელობა ბიბლიური იდეალებისადმი ქვეყნის ერთგულებაზეა დამოკიდებული. ის, რომ ამერიკული სახელმწიფო ბიბლიურ პრინციპებს ეფუძნება, XIX საუკუნის ამერიკაში ყველაზე გავრცელებული შეხედულება იყო. მეტად პოპულარული გახდა ლოზუნგი: „ერთი ერი უფლის მფარველობის ქვეშ“ (One Nation under God), რომ ამერიკის კონსტიტუცია „უფლის მიერ იყო ნაკარნახევი“. ცხოვრების ამერიკული სტილის დამცველები ცდილობდნენ, ამერიკის ისტორიაში ღვთაებრივი ლეგიტიმურობის კონკრეტული ფაქტები აღმოეჩინათ.

ამერიკული სახელმწიფოს და პოლიტიკის იდეოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს მესიანიზმი. ქრისტიათა საქმოსნის ჯორჯ ოტისის აზრით: „ამ ქვეყნის შექმნაში ღმერთის ხელი ურევია. თავად ქრისტემაც მეორედ მოსვლისათვის ამერიკა აირჩია.“ თავდაპირველად ამერიკა უფლის ჩანაფიქრს წარმოადგენდა, მოგვიანებით კი იგი ადამიანებმა უფლის განგებით რეალურად დააარსეს. ევანგელისტური მოძღვრება მკაფიოდ განასხვავებს ერთმანეთისაგან პირად რწმენასა და სახელმწიფოს რელიგიურ ისტორიას, ამიტომ ნებისმიერი ტიპის რელიგიური ნაციონალიზმის გამოვლინება, გამონაკლისად არ უნდა აღვიქვათ. კონსერვატიულ სამოქალაქო რელიგიაში ამერიკა ბიბლიურ რწმენასთანაა იდენტიფიცირებული. კლასიკური თეოლოგიური დემოკრატია განმარტავს, რომ ერთმანეთისაგან უნდა განვასხვავოთ ღვთაებრივი სივრცე და მიწიერი სამყარო. კონსერვატორების უმეტესობას არ სურთ უკრიტიკო აღიარება იმ აზრისა, რომ ამერიკა თითქოს მხოლოდ და მხოლოდ ქრისტიანულ პრინციპებს ეფუძნება. მათი აზრით მიუღებელია პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს გვერდით ბიბლიური პრინციპების დაყენება.

კონსერვატიული სამოქალაქო რელიგიის წარმომადგენელთა შორის ფართოდაა გავრცელებული აზრი, რომ ამერიკის გარეშე სამყაროში არავინ იბრძოლებდა სულისათვის და მხოლოდ ტოტალიტარული ჰუმანისტური სახელმწიფო იარსებებდა და ამერიკის მისიაა მსოფლიოს ევანგელიზაციას, უფალს სურს, რომ ამერიკამ თავისი უპირატესობა მსოფლიოში ქრისტიანობის საქადაგებლად გამოიყენოს. ზოგიერთი ევალგელისტური ესხატოლოგიის მიხედვით კი, ეს არის უკანასკნელი ამოცანა, რომელიც ქრისტეს „მეორედ მოსვლის“ წინ უნდა აღსრულდეს. ამერიკის კეთილდღეობა და ძლიერება უფლის მიერ ნაბოძები წყალობაა და ეს ქვეყანა უმნიშვნელოვანესი ღვთაებრივი ამოცანების შესრულებას ემსახურება.

სამოქალაქო რელიგია გარდა სახელმწიფოებრივი ცნობიერებისა, ამერიკული ეკონომიკური სისტემის გამართლების ელემენტებსაც შეიცავს. აქ საუბარია კაპიტალიზმის ლეგიტიმაციაზე, სადაც მრავლადაა პარალელები ეკონომიკურ პრინციპებსა და ბიბლიურ მოძღვრებებს შორის. „ქრისტიანობის ფუნდამენტური პრაქტიკული პრინციპი ასეთია: „მიეცი და მოგეცემა“, მაგრამ თუ კერძო საკუთრება არ გაქვს, ვერაფერს გასცემ.“ სოციალიზმი ქრისტიანობას ემტერება, ხოლო კაპიტალიზმი, თავისი არსით, არის ცხოვრების ისეთი ფორმა, რომელიც ძალიან ახლოს დგას რელიგიურ ჭეშმარიტებასთან.”

თავისუფალი უნივერსიტეტის პირველი პრეზიდენტის ბაპტისტ ჯერი ფალუელის თანახმად: „მე მჯერა კაპიტალიზმის, თავისუფალი ბაზრის და კერძო საკუთრების... ადამიანებს უნდა ჰქონდეთ კერძო საკუთრების ფლობის, შრომის, წარმატების მოპოვების, ფულის შოვნის და გამარჯვების უფლება,” რადგან „უფალს უყვარს თავისუფლება, კერძო საკუთრება, კონკურენცია, სიბეჯითე, შრომა და მოგება. ყოველივე ეს ძველ და ახალ აღთქმაში უფლის სიტყვებითაა აღბეჭდილი.“ კონსერვატორული სამოქალაქო რელიგიის თანახმად უპირატესობა კაპიტალიზმს უნდა მიენიჭოს, ვინაიდან „სულიერი თავისუფლება“ „ეკონომიკური თავისუფლების“ გარეშე ვერ იარსებებს.

ამერიკული სამოქალაქო რელიგიის ლიბერალური ვერსიის წარმომადგენლებს შორის კაპიტალიზმის რელიგიური აპოლოგია ტაბუირებულია. სამოქალაქო რელიგიის

ლიბერალური ვერსია ამერიკაში სულ სხვა რელიგიურ ღირებულებით წარმოდგენებს ეფუძნება და სულ სხვაგვარად წარმოაჩენენ ამერიკელ ერს, ვიდრე კონსერვატორები. ლიბერალების აზრით, ამერიკა გლობალურ პასუხისმგებლობას არა მხოლოდ იმიტომ კი არ ატარებს, რომ ღვთის რჩეული ერია, არამედ იმიტომაც, რომ ის მდიდარია რესურსებით, პასუხისმგებელია მსოფლიოს უამრავ თანამედროვე პრობლემაზე და მსოფლიო თანამეგობრობის წევრია. აქედან გამომდინარე, ამერიკა მოვალეა თავისი წვლილი შეიტანოს სიძნელეების დაძლევის საქმეში. ლიბერალური სამოქალაქო რელიგიის ბირთვს არა ებრაულ-ქრიატიანული ტრადიციები, არამედ ადამიანის ფუნდამენტური უფლებები დგას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Datesman M.K.Crandall J. Kearny E.N. The American Ways NY,1984
2. Scheaffer Francis; A Christian Manifesto, 1981
3. Walton Rus; One Nation under God, Nelson Incorporated Thomas, Nashville, Tennessee, 1987
4. Otis George; Prayer, Revival and societal Transformation <https://tristatevoice.com/2019/03/01/q-and-a-with-george-otis-prayer-revival-and-societal-transformations/>
5. Melville Herman; White jacket, or The World in a Man-of-War <http://www.online-literature.com/melville/white-jacket/>
6. Сантаяна Джордж; Характер и мировоззрение Американцев, М. 2003

Valerian Ramishvili

PhD in philosophy Professor, Head of a Chair of Theoretical Philosophy

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

American Religious Heritage

an article is prepared in the frame of Shota Rustaveli National Science foundation of Georgia granted project #FR-19-7625 “Anthem the Iberian-A part of European Space of Thinking”

Summary

The great diversity of ethnic backgrounds has produced religious pluralism. Americans have a “civil religion”. In a paper I aim to show how American political and religious establishment implements political instrumentalism of religion. Conservators show why morality and freedom have crumbled in USA. They call for a massive movement in government, law and in all segments of everyday life to reestablish Judeo-Christian foundations and turn the tide of moral decadence and loss of freedom. To their mind to be American means to be WASP.

ანასტასია ზაქარიაძე

ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის